

Замойська Г.М.,
практичний психолог
Ізяславської ЗОШ І-ІІІ ст. №1

Роль батьків у розв'язанні проблем навчання та виховання учнів, у тому числі в умовах дистанційного формату роботи

У статті подано інформацію про роль батьків у навчанні і вихованні дітей. Надано рекомендації батькам щодо організації роботи з дітьми таким чином, щоб діти відчували себе щасливими. Виділено та проаналізовано труднощі, які виникали в учнів в процесі навчальної діяльності при пандемії COVID-19. Висвітлені питання допомоги батьками дітям під час пандемії. Матеріал може бути корисний батькам, працівникам у сфері освіти.

Ключові слова: батьки, навчання, виховання, діти, мама, дистанційне навчання, пандемія, спілкування, оволодіння комп'ютером.

Мати!

Вона – та, що проявляє Творіння.

Вся світиться.

Бере тебе на руки.

Руки матері несуть тобі всі творчі енергії Всесвіту.

Поки ти маленький, нехай співає тобі мати колискові, які сколихнуть у тобі спогад про Чашу.

Нехай звучать у колискових слова про служіння, про спасіння Землі, про любов до людей. Слова ці перетворюються потім на пір'їни твоїх крил.

Нехай мати, приголубивши, називає тебе синім птахом, голубом, соловейком, соколом, орлом. Це – теж для вирощування крил.

Нехай мати тисячу, мільйон разів запитає тебе: «З чим ти до людей прийшов?» А ти відповідай своїм щебетанням. Так збереже вона в тобі пам'ять про Чашу.

Нехай вона не втомиться говорити, шепотіти тобі: «Люблю...Люблю...Люблю!...» Так вона буде поливати сім'я любові, яке в Чаші твоїй.

І нехай не забуде вона, знаходячись поруч із тобою чи вдалині від тебе, думати про духовне, про прекрасне, про добре, і нехай створює в собі чудовий світ і оселяє тебе – крилато – в ньому.

Нехай молиться вона душею і благоговіє перед Всевишнім, який подарував їй радість материнства [1].

Світ, у якому ми живемо, дуже відрізняється від того, в якому жили наші татусі і мами. І наші діти будуть жити в також у іншому світі, не такому як наш. Запитаймо себе: а чи готуємо ми свою дитину до того, щоб вона була щасливою у цьому світі? Сім'я є головним, природним середовищем для фізичного, інтелектуального, культурного, соціального розвитку дитини. Саме батьки відповідають за створення належних для цього умов. Батьки допомагають рости своїм дітям. Усі діти переживають серйозні стреси. Деякі зміни стресового характеру є віковою нормою і можуть бути пов'язані з фізіологічними змінами (розвитком тіла, гормональною активністю) і викликають соціальні зміни - у стосунках із родиною, світом. Інші стосуються особистості: заборона на подальше навчання та необхідність самому заробляти гроші, негаразди в родині: скандали, розлучення батьків; проблеми з однокласниками, паління, вживання наркотиків, сексуальні проблеми, проблеми фізичного характеру, хронічні захворювання, відсутність мотивації до навчання – усе це може спричинити серйозні стреси у дітей. Головне запитання, що виникає сьогодні: що зробити, щоб запобігти цим явищам? [2].

Поширення пандемії COVID-19 у світі призвело до того, що учні були змушені навчатися дистанційно. З одного боку, така ситуація була цілком виправданою, тому що давала змогу убезпечити дітей від ризику захворіти на COVID-19. З іншого, карантин поставив нові виклики перед батьками, закладами освіти, а також органами управління освітою на місцевому і національному рівнях. Організація ефективного дистанційного або змішаного навчання, адаптація освітньої політики до вимог сьогодення, посилення фінансового забезпечення закладів освіти, модернізація їх матеріально - технічної бази — це неповний перелік тих труднощів, які виникли. Саме під час дистанційного навчання діти потребують особливої уваги батьків. Організація освітнього процесу в школах України в умовах карантину не проста. Досліджено, що відкриття шкіл в умовах карантинних обмежень і організація освітнього процесу в Україні, мали проблеми технологічного забезпечення дистанційного і змішаного навчання. Проблеми проявлялися в доступі до Інтернету та комп'ютерного забезпечення, в організації освітнього процесу під час карантину з використанням цифрових технологій.

Забезпечення учнів комп'ютерною технікою - основна проблема, з якою стикнулися батьки. Половина батьків не може забезпечити своїх дітей, враховуючи багатодітність сімей, низький рівень заробітних плат, українці на межі бідності. Батьки віддають останнє, аби забезпечити усім необхідним своїх дітей. Переважна більшість шкіл України не мають широкомасштабного доступу до Інтернету, який дозволяє якісно працювати з освітнім контентом. Особливо гостро ця проблема відчувається в сільській місцевості [3].

Останнім часом батькам дуже важко знайти спільну мову з дітьми. До основних причин, чому діти стають важкими у вихованні, можна віднести ось такі:

- Відсутність цілеспрямованого виховного впливу на дітей у ранньому віці;
- Відсутність знань про інтереси, потреби та вікові особливості дітей;
- Неблагополучні побутові сімейні відносини;
- Відсутність контролю за поведінкою дітей, бездоглядність та відсутність уваги до них;

- Надмірні потурання чи жорстокі покарання за здійснені вчинки;
- Втрата емоційного контакту з дитиною;
- Розлучення батьків.

Не існує такого учня, для якого період пандемії не був би певним випробуванням. Це проблема не лише учня, а й того, кому учень розповідає про це. У першу чергу, це батьки. Батьків можуть охоплювати різні почуття - розгубленість, шок, заперечення, недовіра, гнів, жалість, почуття провини і самозвинувачення, відраз, безсилля. Усе це — природні почуття. Нормальна реакція на біль, який вони переживають. Батьки мають навчитися приймати і справлятися з ним, щоб надати необхідну підтримку дитині. Важливо, щоб батьки самі могли поділитися, поговорити з кимось про власні почуття, одержати підтримку, щоб бути опорою дитині у такій ситуації. Надаючи підтримку дитині, батьки мають уявити собі інші важкі ситуації, з якими добре впоралися і перенести у сьогодишню ситуацію набуті навички. Також вони можуть звернутися по допомогу до професіонала (психолога, соціального педагога). При цьому варто пам'ятати, що батьки найкраще знають свою дитину, тому батьки можуть бути надійною опорою дитині в складних ситуаціях [2].

«Якщо ви вважаєте, що ростите дітей, ви помиляєтеся. Насправді ми ростимо дорослих», — вважає сімейний психолог і письменниця Сьюзен Стіффелман. Те, що ми робимо, як батьків, стає для наших дітей мірилом норми, і, ґрунтуючись на цьому, вони створюють звички і шаблони поведінки, які залишаються з ними і в дорослому віці. Звичайно ж, ми хочемо для наших дітей лише найкращого — ну а як же інакше? Ми хочемо, щоб вони прожили повноцінне, щасливе життя, щоб вирости підготовленими до дорослого життя. Як правило, все це зводиться до одного бажанням — щоб вони домоглися успіху в житті, і тому ми постійно шукаємо мудрі слова і цінні поради. Але, які б хороші поради ми не давали своїм дітям, краще, що ми можемо зробити, — це показати хороший приклад. Не розповідати, а показувати. Стіффелман вважає, що для того, щоб виростити з своїх дітей добре пристосованих до життя і успішних дорослих, батьки

повинні демонструвати їм певні позитивні шаблони поведінки. Хочете, щоб ваші діти вирости щасливими? Тоді вони повинні бачити, як ви робите ці 10 речей! Отже, діти повинні бачити, як ви:

1. Долаєте життєві труднощі.

Коли я була молодою мамою, то найчастіше намагалася не говорити вдома про неприємності і невдачі на роботі, щоб не зруйнувати віру своєї маленької дочки в неповторність її мами. Однак, потім зрозуміла, наскільки важливо, щоб вона не вважала моє життя ідеальним і безтурботним, щоб вона бачила, що у мене теж бувають труднощі, які я долаю – і бачила, як саме я це роблю.

Як пише про це Стіффелман, «нехай ваші діти бачать ваші життєві труднощі, те, як ви з ними справляєтеся і долаєте, те, як ви відпочиваєте, щоб відновити сили, і те, що ви не боїтеся, якщо потрібно, просити про допомогу» .

2. Плачте, якщо вам хочеться.

Якщо чесно, мені до сих пір трохи соромно плакати перед дочкою, але я знаю, що не повинна соромитися своїх сліз, так як це допомагає їй зрозуміти, що «печаль – це нормально». Це показує їй, що вона не повинна вважати смуток чимось поганим, таким, чого потрібно соромитися і приховувати від оточуючих.

3. Цілуєте вашого партнера, не соромлячись дітей.

Відкритий прояв почуттів відповідно один до одного – це нормально. І для цього можна знайти час завжди, яким би завантаженим не був день. Навіть невеликий поцілунок в щічку вранці перед тим, як ви з партнером розбігаєтеся по своїм роботам, допомагає дітям зрозуміти, що сімейне життя не обмежується тим, що ви живете і їсте разом.

4. Займайтеся фізичними вправами.

Ми з чоловіком дотримуємося тієї думки, що потрібно не тільки підтримувати активний спосіб життя, а й привчати до нього нашу дочку. Іноді я навіть підлаштовуюю той час, коли збираюся в спортзал, так, щоб вона це бачила, і розуміла, навіщо я це роблю. Ми не повинні говорити дочці, що вона повинна займатися спортом тому, що....

Нехай краще вона зникає до того, що жити здоровим життям і постійно рухатися – це нормально, адже так роблять її щасливі і здорові батьки.

5. Звертайте увагу на навколишній світ, і те, що в ньому відбувається, а не заціклюйтеся лише на собі.

Виходьте за межі своєї зони комфорту заради того, щоб допомогти іншим людям – як зазвичай, за допомогою волонтерства, допомоги сусідам та інше. Головне, щоб ваша дитина бачила, що ви це робите, і розуміла, що проявляти доброту відповідно до оточуючих правильно.

Як пише Стіффелман, «Мабуть, найкраще діти розуміють, що їхнє життя має значення, і вони цілком здатні зробити навколишній світ кращим тоді, коли ми даємо їм зрозуміти власним прикладом, що можемо допомагати іншим людям, що добрі справи не повинні обмежуватися нашою родиною». Будьте для них прикладом доброти і співчуття – цього цілком достатньо, щоб вони не вирости егоїстами, зацикленними тільки на собі.

6. Живіть відповідно до коштів.

Ми намагаємося залучати нашу дочку в обговорення прийнятих фінансових рішень, не обмежуючись короткою фразою «Ні, це дуже дорого».

Стіффелман рекомендує якомога раніше пояснити дітям, що і скільки коштує, і що ви не можете просто купувати все, що вам (або їм) хочеться.

7. Ніколи не переставайте вчитися.

Важливо демонструвати дітям, що ви вмієте і любите вчитися чомусь новому. І цього не зграєш – ви дійсно повинні витрачати час і зусилля на самоосвіту.

Але, як справедливо пише про це Стіффелман, «швидше за все, нашим дітям доведеться неодноразово змінювати і професію, і місце роботи, тому вкрай важливо, щоб їм було комфортно освоювати нові знання, і це давалося їм з легкістю». Можна почати хоча б з читання. Діти, які бачать, що у вільний час їхні батьки люблять посидіти в кріслі з книжкою, як правило, читають більше інших однолітків.

8. Будьте добрими до себе.

Іншими словами, зовнішній світ і так представляє собою неабияке випробування для самооцінки ваших дітей, і тому варто подавати їм добрий приклад, ставлячись до себе виключно з позиції доброти і прихильності.

Так-так, я знаю, це куди легше сказати, ніж зробити, особливо якщо ви схильні вибирати недосяжні стандарти, але все ж таки постарайтеся. Дайте своїм дітям зрозуміти на власному прикладі, що не варто картати себе за кожну помилку, що ніхто не ідеальний, і це абсолютно нормально.

9. Показуйте дітям людяну сторону вашої душі.

Цього можна домогтися за допомогою залучення їх до духовної сторони вашої особистості, або просто періодичними розмовами «по душах» – про чесність, мораль і все те, що притаманне хорошим людям. Говоріть з ними про те, що ви робите і чому, чим пишаєтесь, а чим – не дуже.

Сенс всього цього в тому, щоб показати дітям, що їм не варто зациклюватися на досягненнях і спробах обставити суперників. На перший погляд, може здатися, що це йде врозріз з нашим бажанням допомогти їм добитися успіху, але насправді це допомагає їм подивитися на світ не тільки з боку нескінченної гонитви за успіхом, і зрозуміти, що не всі методи його досягнення однаково хороші.

10. Будьте креативними.

Люди втрачають інтерес до роботи з багатьох причин, але однією з найпоширеніших є поступове згасання в них креативної іскри. Вони починають виконувати доручені їм завдання, немов роботи, що не приносячи нічого нового, перестають прагнути чогось більшого і нового. Щоб допомогти дітям уникнути подібної долі, показуйте їм з малих років, як вам подобається створювати щось нове, і яким це може бути цікавим. А ще – що сенс креативності в самовираженні, а не в досягненні. І якщо їм подобається грати на скрипці, то їм варто робити це, навіть якщо у них немає шансів стати віртуозом міжнародного рівня. [3].

Отже, потрібно пам'ятати і те, що з дітьми потрібно спілкуватися. Спілкування є серцем живого процесу. Воно надає якості цьому процесу. Спілкування має бути гуманним. Воно надихає, навчає, виховує. Це є якість і сенс виховання. Так що, коли в наступний раз у вас буде вільний час, влаштуйте для своїх дітей справжнє шоу – спілкуйтеся з ними, покажіть їм театр тіней, влаштуйте виставу, намалюйте разом картину, складіть казку – варіантів маса. Цілком можливо, що це стане першою іскрою, з якої розгориться полум'я таланту ваших дітей. Вимушений масовий перехід до електронного навчання на період дії карантину став своєрідним глобальним викликом для всіх батьків. Найважливішими вимогами реалізації електронного навчання є такі: наявність в учнів якісного доступу до Інтернету; наявність необхідного технічного забезпечення (комп'ютерів, ноутбуків, планшетів, смартфонів тощо), а також відповідного програмного забезпечення; достатній рівень розвитку в учнів цифрової компетентності. Саме батьки відіграли важливу роль у забезпеченні цих вимог. Отож, про дітей треба піклуватися. І роль батьків у цьому надзвичайно важлива. Наші діти не просили, щоб ми їх народжували. Це батьки дали їм життя. Тож батьки перед ними мають певні обов'язки. Батьки повинні супроводжувати їх на шляху дорослішання, тобто доти, доки вони не стануть достатньо самостійними, незалежними і зможуть посісти своє місце у суспільстві. Багато думок батьків про те, що сучасні діти стали іншими. Це неправда, діти такі, якими були від створення світу. Іншим став світ, який ми самі ж і змінили. Давайте не звинувачувати дітей, а спробуємо змінити, у першу чергу – самих себе. Подумаємо, який я батько чи мати. Що означає бути гарними батьками. Яка наша роль у навчанні і вихованні дітей. І почнемо діяти - піклуватися про них. Бути уважними до дітей, доки не переконаємося, що вони самі уміють приймати правильні рішення. На карту поставлено – майбутнє людства.

Список використаних джерел та літератури

1. Амонашвілі Ш.О. Як любити дітей (досвід самоаналізу) / Ш.О. Амонашвілі / Пер. З російської В.К. Гаврилькевич. – Хмельницький: Подільський культурно-просвітницький

Центр ім. М. К. Реріха; центр інноваційної педагогіки та психології Хмельницького національного університету, 2011. – 196 с.

2. Гончаров В.Л. Домашнє насильство: як захистити дитину/Володимир Гончаров, олексій Мурашкевич. – К.:Шк.світ, 2009. – 120 с.- (Бібліотека «Шкільного світу»).

3. Усвідомлене батьківство як умова повноцінного розвитку дитини: Метод. Матеріали для тренінгу [Текст] / Авт.-упор. Безпалько О.В., Лях В.В., Молочний Т.П., Цюман Т.М.; за заг. ред. Лактіонової Г.М. – К., 2003.

Заречна В.Л.,

асистент вчителя

Красилівської ЗОШ I-III ступенів №1

Красилівської міської ради

Хмельницької області

Підтримка батьків, що виховують дитину з ООП, як одна з умов здійснення успішної інклюзії

У даній статті описано реалізація індивідуального підходу в роботі з батьками, які виховують дитину з особливими освітніми потребами. Форми роботи та зміст заходів підтримки родинам дітей з особливими освітніми потребами. Основні проблеми та переживання батьків та їхнього активного залучення до освітнього процесу. Співпраця батьків та вчителів, що призводить до гармонійного розвитку дитини.

Ключові слова: інклюзивна освіта, діти з особливими освітніми потребами, родина, підтримка батьків, педагогі, компетентність.

За словами Л.Хей, «... *найкраще, що ми можемо дати нашим дітям - це навчити їх любити себе*»,

Ж.Жубера, «... *дітям потрібні не повчання, а приклади*»,

С.Смайлс «... *краща школа дисципліни є сім'я*».

На сьогодні сім'я відіграє визначальну роль не лише у формуванні особистості дитини, а й суспільства в цілому. Сім'я разом зі школою створює той найважливіший комплекс факторів і умов виховного середовища, який визначає ефективність всього освітнього процесу. Школа має продовжувати родинно-сімейне виховання, працювати в тісному контакті з батьками, налагоджувати взаємозв'язок між школою і родиною, бо це - основа, передумова підвищення активності навчання та виховання. Родини дітей з особливими освітніми потребами відповідальні за них упродовж усього життя. Тому одне з найважливіших завдань – допомогти батькам повірити в себе, у власні сили, щоб вони могли подолати всі проблеми. До кожної родини слід знайти індивідуальний підхід, оскільки в кожній є свої потреби, можливості та пріоритети, одні потребують більшої підтримки, інші – меншої. Саме завдяки підтримці школи батьки отримують необхідний досвід і стають менш залежними від фахівців, коли приймають рішення стосовно догляду за дітьми з особливими потребами та визначення їхнього майбутнього. Освітні програми можуть впливати і на поведінку батьків, змінювати їхні сподівання щодо своїх дітей[9; с.140].

Форми роботи з батьками. *Індивідуальні:* а) відвідування сім'ї; б) запрошення до школи; в) індивідуальна педагогічна допомога; д) листування з батьками; е) дні відкритих дверей. *Групові:* а) зібрання батьківського активу; б) групові бесіди; в) групові консультації; г) батьківські консилиуми. *Колективні:* а) загальношкільні збори; б) класні батьківські збори; в) збори-концерти; г) конференції з обміну досвідом; д) педагогічний